

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

موضوع ارائه:

سیاست مالی در اقتصاد ایران و تاثیر آن بر توزیع درآمد و رشد اقتصادی

استاد مربوطه:

دکتر محمد مستولی زاده

ارائه دهنده:

خدیجه رضائی پور

مقدمه

یکی از اهداف اساسی کشورها دستیابی به توسعه و رشد اقتصادی پایدار می‌باشد.

حکومت‌ها با استفاده از سیاست‌های مالی برای تثبیت اقتصادی که یکی از مهمترین وظایف دولت‌ها است، گام برمی‌دارند تا از این طریق، اثر نوسانات گوناگون را بر جامعه خنثی نموده و تا حد زیادی از تحمیل هزینه‌های مختلف بر اقتصاد جلوگیری کنند.

سیاست‌های مالی، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، می‌توانند نقش مهمی ایفا کنند و زمینه‌ساز تشکیل سرمایه، رشد اقتصادی، ثبات، ایجاد اشتغال کامل، تجهیز منابع، ایجاد عدالت و تخصیص مجدد منابع شود.

سیاست های اقتصادی

قبل از اعمال یک سیاست اقتصادی باید هدف اعمال سیاست شفاف باشد.

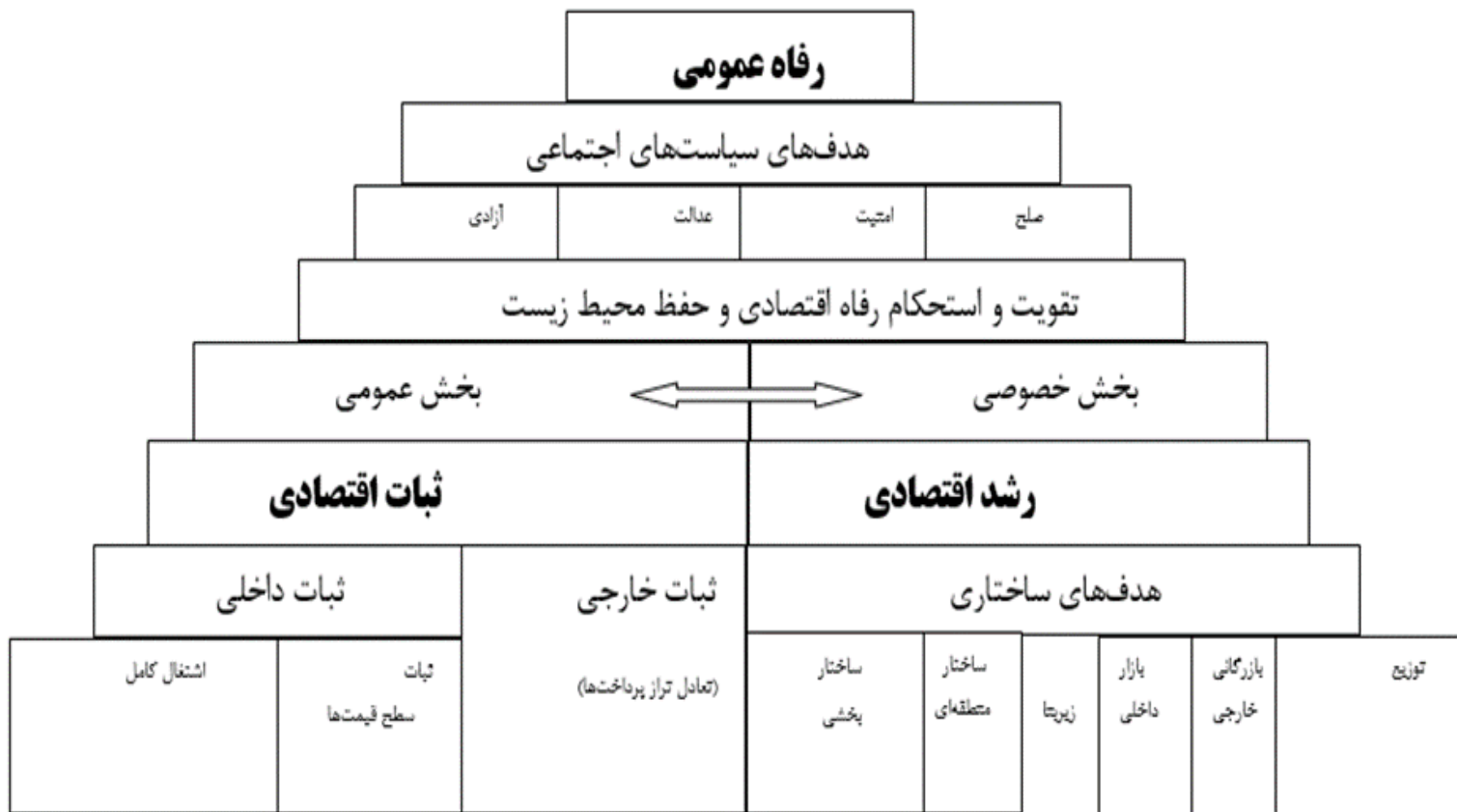
هدف نهایی همه سیاست های اقتصادی ارتقای رفاه ملی محسوب می شود.

اهداف واسطه ای برای رسیدن به هدف نهایی : افزایش اشتغال، کاهش تورم و رشد اقتصادی بالاتر.

ابزاری در راه نیل به اهداف بالاتر هستند. رشد مستمر و پایدار مستلزم اجرای سیاست های مناسب و پایدار است.

تغییر دولت ها و سیاست گذاران اقتصادی بی شک سیاست ها و برنامه های اقتصادی را نیز تغییر خواهد داد و این تغییرات مداوم خود عاملی در گسترش بی ثباتی و نا اطمینانی در اقتصاد می باشد.

اهداف سیاست اقتصادی

اهداف سیاست های اقتصادی

گاهی سیاست گذار از اعمال یک سیاست اقتصادی چندین هدف را دنبال می کند و مسلماً چنین مجموعه هدف ها در ارتباط با یکدیگرند.

دولت و رشد اقتصادی

فعالیت های دولت را می توان به سه گروه نقش بودجه ای، تصدی های دولت و اختلال های ناشی از فعالیت های غیر بودجه ای تقسیم کرد.

دولت مرکز ثقل قدرت، اداره و تنظیم امور مختلف است که برای تحقق اهداف خود، وظایفی را بر عهده می گیرد.

اقتصاددانان مهمترین وظایف دولت را در وظایف ذاتی آن شامل امنیت، بهداشت و آموزش می دانند. برخی این وظایف را برای دولت کافی ندانسته و برای حفظ تعادل اقتصادی، دخالت دولت در اقتصاد را به دلیل شکست بازار ضروری می دانند.

تحولات رشد اقتصادی ایران

بررسی تحولات رشد اقتصادی در سال‌های ۹۲ تا ۹۹ :

رشد اقتصادی در سال ۱۳۹۱ به ۷.۷- درصد رسیده بود. این روند در سال ۱۳۹۲ متوقف شده است.

از سال ۱۳۹۳ روند بهبود به نحو محسوسی پدیدار شد و رشد تولید ناخالص داخلی (به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۰) در این سال به ۳.۲ درصد رسید.

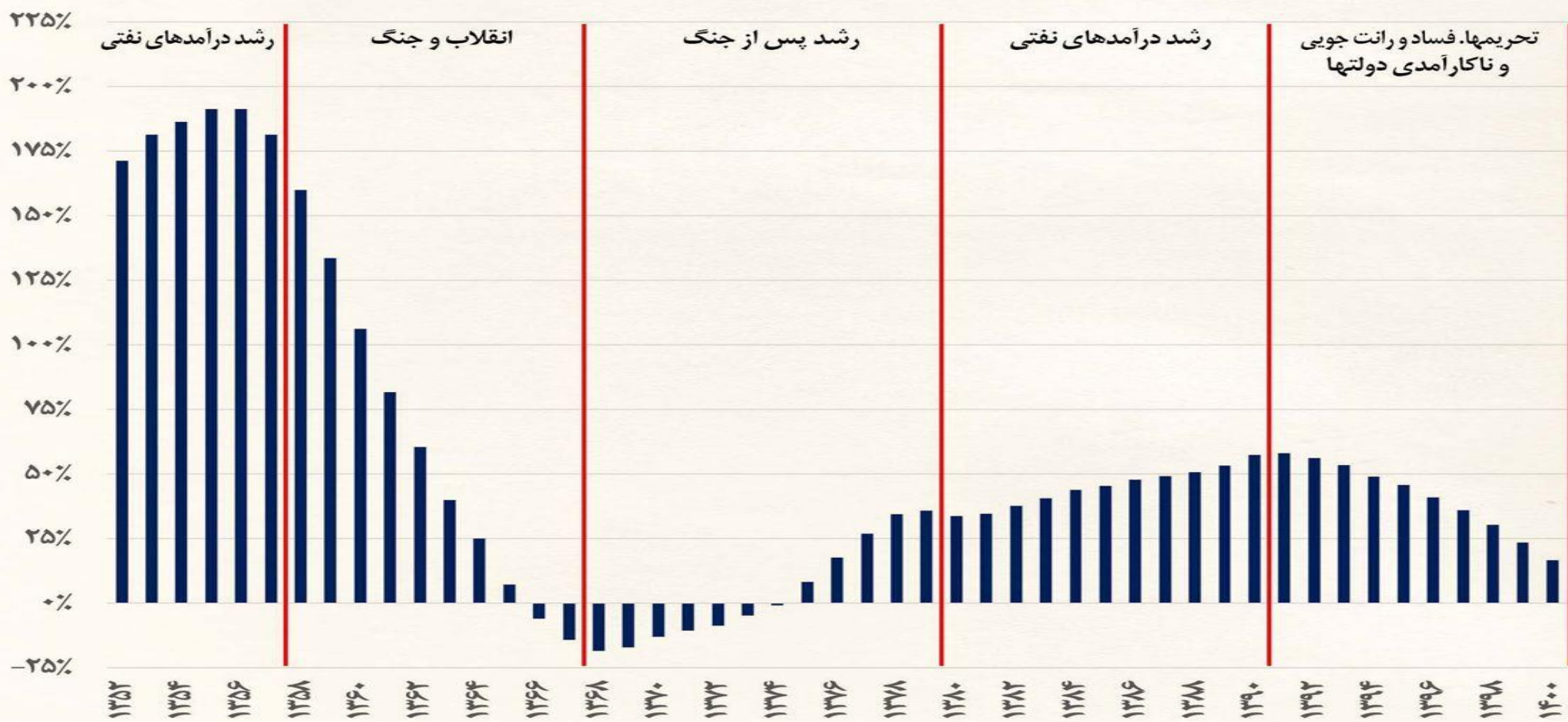
در سال ۱۳۹۴، رشد اقتصادی معادل ۱.۶- درصد رقم خورده است.

رشد اقتصادی کشور در سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ به ترتیب به میزان ۱۲.۵ و ۳.۷ درصد تحقق یافت.

در اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۷ در مبادلات مالی و تجاری خارجی، تولید ناخالص داخلی طی سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به ترتیب کاهش ۵.۴ و ۶.۵ درصدی را تجربه کرد.

در سال ۱۳۹۹، رشد اقتصادی و رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص داخلی به ترتیب به ارقام ۳.۶ و ۲.۵ درصد رسید.

نرخ رشد اقتصادی ده ساله ایران

تحلیل و استنتاج: احسان سلطانی بر اساس داده های بانک مرکزی (نرخ رشد میانگین تولید ناخالص داخلی ده سال منتهی به هر سال نسبت به ده سال قبل از آن)

سیاست مالی و رشد اقتصادی

سیاست‌های مالی، دارای نقش کلیدی در تجهیز و هدایت وجوه موجود در اقتصاد به سمت بخش‌های تولیدی و صنعتی و به تبع آن، بهبود رشد اقتصادی هستند.

گسترش بازارهای مالی، موتور محرک رشد اقتصادی کشورها است. همراه با گسترش زمینه‌های افزایش تولید و بهره‌وری در اقتصاد ملی، میزان پیشرفت جامعه با میزان سرمایه‌گذاری انجام‌شده در آن، رابطه همسو و متناسب دارد.

دولت‌ها سیاست مالی را برای تأثیرگذاری در سطح تقاضای عمومی در اقتصاد استفاده می‌کنند.

کینزی‌ها استدلال می‌کنند که این روش در زمان رکود یا فعالیت‌های اقتصادی پایین، به‌عنوان یک ابزار اساسی برای ساختن چارچوب رشد اقتصادی قوی و کاراً به‌سمت اشتغال کامل، استفاده می‌شده است. در این تئوری، کسری بودجه از طریق یک اقتصاد

گسترده و پررونق پرداخت می‌شود؛ این استدلال، بیانگر معامله‌ای جدید بود.

در دهه گذشته، رشد تولید ناخالص داخلی واقعی ایران ناچیز بوده و منجر به کاهش تولید ناخالص داخلی واقعی به سطح سال ۲۰۰۶ شده است. علیرغم برخی پیشرفتهای در جهت تنوع اقتصادی، حضور زیاد بخش دولتی همچنان مانع ایجاد مشاغل و سرمایه گذاری در بخش خصوصی شده است.

قبل از تحریم های اخیر، ایجاد مشاغل متناسب با عرضه نیروی کار جدید نبود و بیکاری همچنان بالا بود.

علاوه بر این، از سال ۲۰۱۹-۲۰ کاهش شدید درآمدهای نفتی به دلیل تحریم های آمریکا همراه با شروع همه گیری، موافق چرخه ای بودن مصارف دولت و بی ثباتی اقتصاد را تشدید کرده است.

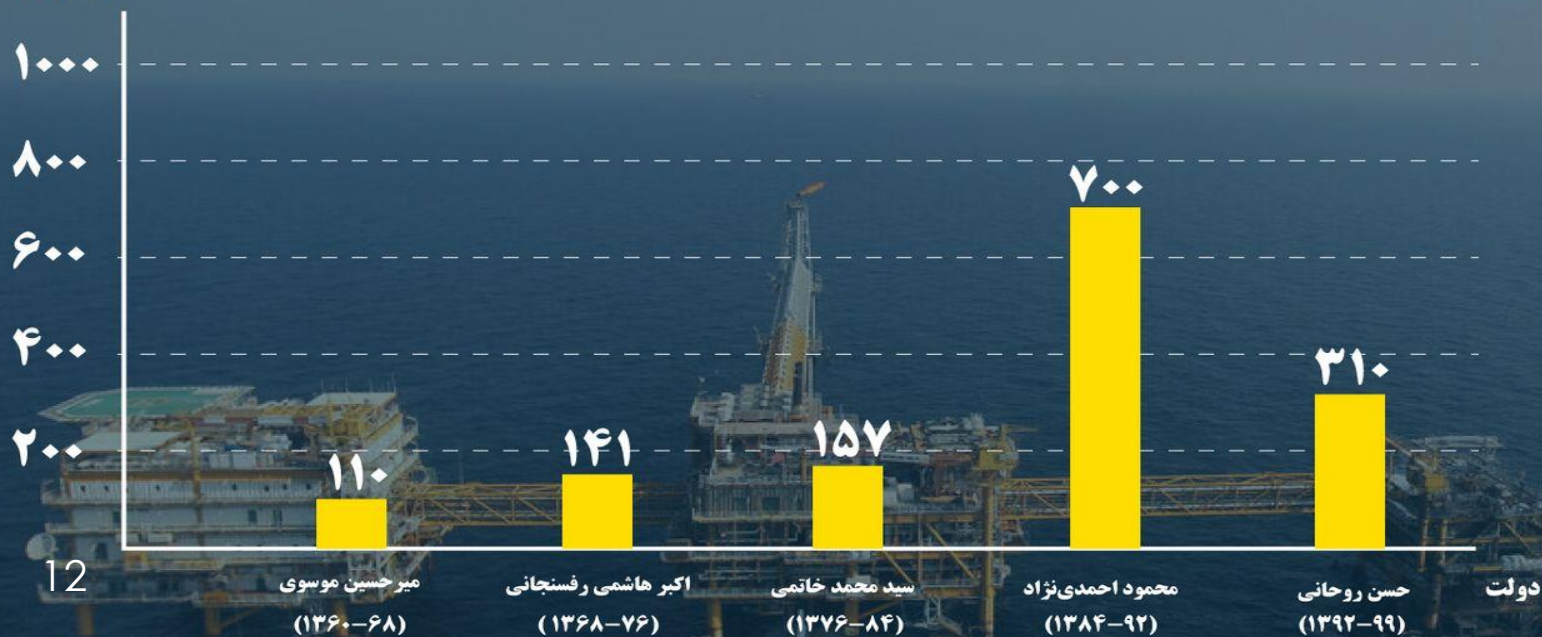
سیاست مالی در کشورهای صادرکننده نفت از جمله ایران

درآمد نفتی دولت‌های جمهوری اسلامی

IRNA
INFOGRAPHIC

میلیارد دلار

بیشترین درآمد نفتی دولت پس از انقلاب اسلامی مربوط به دولت‌های نهم و دهم و بین ۶۳۰ تا ۷۰۰ میلیارد دلار است

دولت سالهای ۱۳۶۰ تا ۱۳۶۸ در دوران جنگ تحمیلی با ۱۱۰ میلیارد دلار کمترین درآمد نفتی را داشته.

درآمد نفتی دولت روحانی در ۶ سال اول به ۲۹۴ میلیارد دلار و تا به امروز به حدود ۳۱۰ میلیارد دلار رسیده است.

شوک های قیمت نفت تمایل به سازگاری دارد و چرخه های قیمت نفت به صورت بالایی غیرقابل پیش بینی است. کاربردهای بسیار مهمی بر عملکرد رشد:

۱ نوسانات قیمت نفت از طریق تغییرات و نوسانات بزرگ در درآمدهای دولت به اقتصاد منتقل می شود. نااطمینانی در مورد درآمدهای نفتی و تغییر این درآمدها منجر به تغییر در مخارج دولت می شود که خود هزینه های تعدیل معناداری را ایجاد می کند.

۲ اگر شوک پایدار از کاردربیاید، کسری بودجه دولت خود را در حساب سرمایه، سیاست مالی و توانایی پرداخت بدهی دولت نشان خواهد داد.

۳ سیاست تلفیقی (هدف سیاست تلفیقی قرار دادن سیاست مالی بر روی مسیر واقعی است) در واکنش به شوک منفی نفتی پایدار به صورت معکوسی بر روی رشد اثر خواهد گذاشت و منجر به یک مسیر غیرقابل تحمل و غیرواقعی خواهد شد.

۴ کشورهای صادرکننده نفت ظرفیت بالاتری را از نظر قرض گرفتن در زمان های رونق دارند. این مسئله با تأخیر منجر به پدیده ی تجمع بدهی در اقتصادهای سرشار از نظر منابع نفتی می شود.

توزیع درآمد در ایران

توزیع درآمد یکی از دغدغه های اصلی و مهم دولت در ایران میباشد. از دید مسایل عدالت اجتماعی و فقر مورد توجه قرار می گیرد.

اجرای سیاستهای کوتاه مدت و بدون شناخت عوامل تأثیرگذار، پیامدهای نامطلوبی بر توزیع درآمد و رشد اقتصادی به دنبال دارد.

توزیع درآمد در کشورهای در حال توسعه با توجه به نقش پررنگ دولت ها در اقتصاد بیشتر از عملکرد دولت متاثر می شود تا بخش خصوصی حقیقی.

بیشتر یا کمتر شدن ضریب جینی به تنهایی نمی تواند وضعیت توزیع درآمد را در جامعه نشان دهد، بنابراین برای محاسبه میزان عدالت در توزیع درآمد، سهم درامدی که هر یک از گروه های جامعه بدست می آورند نیز محاسبه می شود.

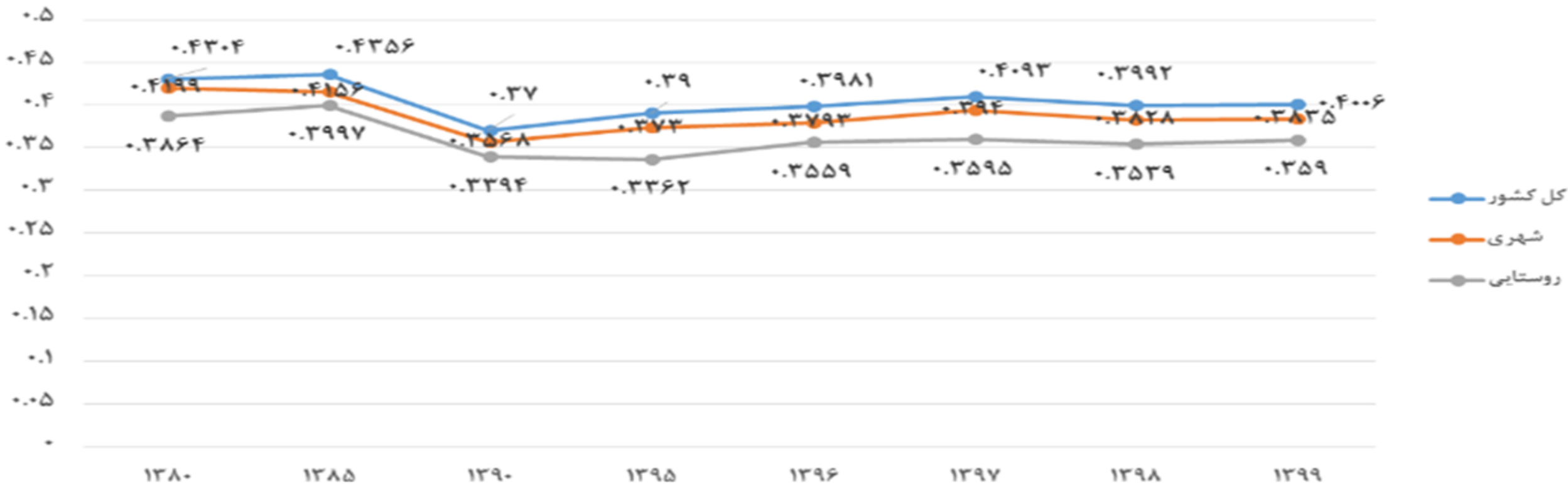
اگر فاصله درامدی که ده، بیست و چهل درصد پایین ترین گروه جامعه بدست می آورند با درآمد ده، بیست و چهل درصد از پردرآمدترین افراد، تفاوت زیادی داشته باشد نشان دهنده توزیع عادلانه درآمد در یک سرزمین است.

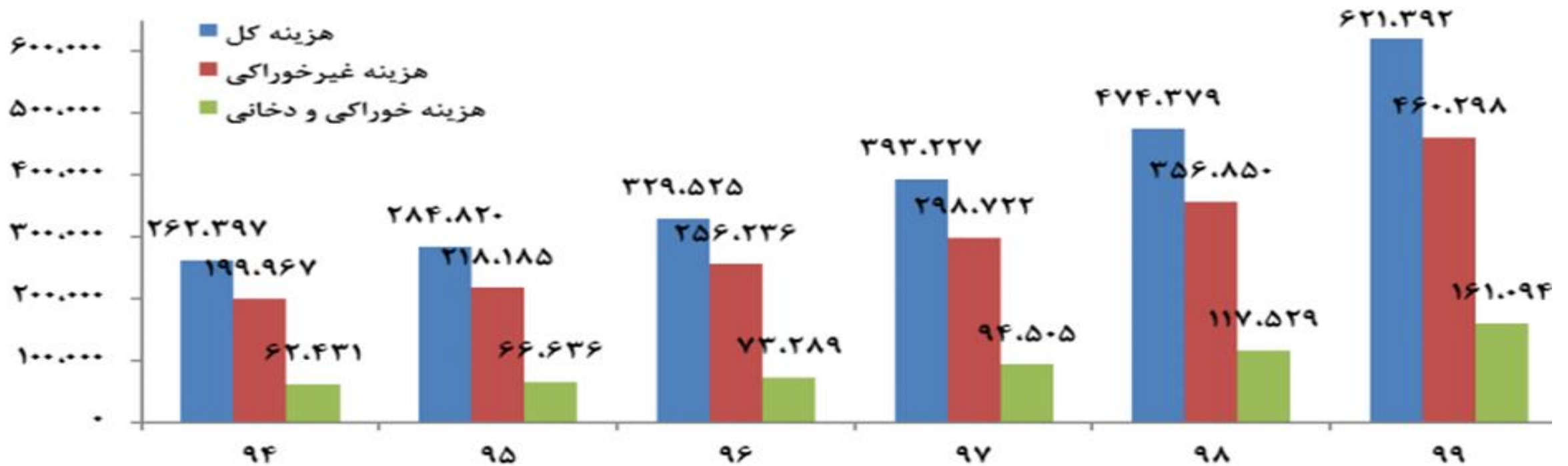
توزیع درآمد در یک نگاه

۱- ضریب جینی سالانه در نقاط شهری، روستایی و کل کشور سالهای ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹

شرح	۱۳۹۸	۱۳۹۹
کل کشور.....	۰/۳۹۹۲	۰/۴۰۰۶
شهری.....	۰/۳۸۲۸	۰/۳۸۳۵
روستایی.....	۰/۳۵۳۹	۰/۳۵۹۰

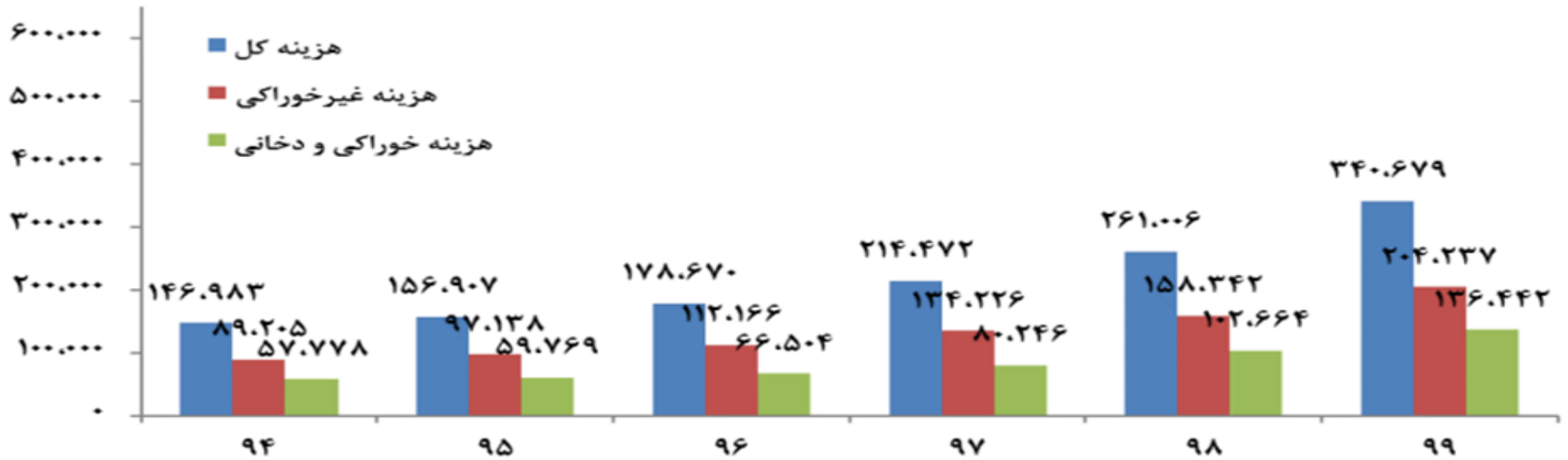
نمودار ۱- ضریب جینی کل کشور و مناطق شهری و روستایی

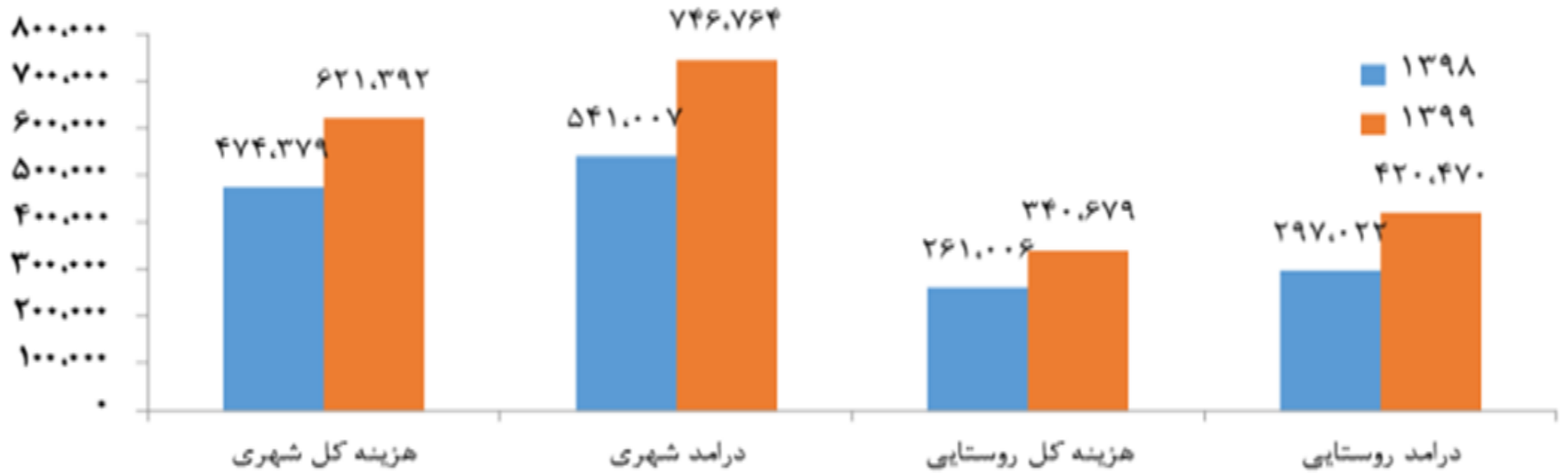

متوسط انواع هزینه سالانه یک خانوار شهری از سال ۹۴-۹۹

متوسط انواع هزینه سالانه یک خانوار روستایی از سال ۹۴-۹۹

متوسط هزینه و درآمد سالانه یک خانوار شهری و روستایی سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹

سال ۱۳۹۹ - کل کشور

سهم بیست درصد کم درآمدترین و پردرآمدترین جمعیت به ترتیب ۰/۰۵۸۳ و ۰/۴۷۴۴ درصد است. نسبت ده، بیست و چهل درصد پردرآمدترین به ده، بیست و چهل درصد کم درآمدترین جمعیت به ترتیب ۱۳/۹۶، ۸/۱۳ و ۴/۳۲ است.

سال ۱۳۹۹ - مناطق شهری

سهم بیست درصد کم درآمدترین و پردرآمدترین جمعیت به ترتیب ۰/۰۶۳۹ و ۰/۴۶۲۴ درصد است. نسبت ده، بیست و چهل درصد پردرآمدترین به ده، بیست و چهل درصد کم درآمدترین جمعیت به ترتیب ۱۲/۰۲، ۷/۲۴ و ۳/۹۹ است.

سال ۱۳۹۹ - مناطق روستایی

سهم بیست درصد کم درآمدترین و پردرآمدترین جمعیت به ترتیب ۰/۰۶۸۳ و ۰/۴۴۰۶ درصد است.

نسبت ده، بیست و چهل درصد پردرآمدترین به ده، بیست و چهل درصد کم درآمدترین جمعیت در مناطق روستایی به ترتیب ۱۰/۵۴، ۶/۴۵ و ۳/۶۳ است.

اثر سیاست مالی بر توزیع درآمد

مالیات و یارانه:

مالیات به عنوان منبع دائمی و قابل پیشبینی، همواره مورد توجه دولتمردان بوده است.

ناهمگنی درآمد:

این کانال واکنش ناهمگن وضعیت اشتغال و ساعات کار در برابر سیاستهای پولی است.

نرخ بهره:

مهمترین کانال ارتباط دو بخش پول-کالا، سرمایه گذاری بخش خصوصی از سمت بازار کالا و نرخ بهره از سمت بخش پولی است.

ترکیب درآمد:

زمانی اتفاق میافتد که ترکیب درآمد در بین خانوارها متفاوت باشد.

هزینه های دولت:

هزینه های دولت از طریق بهبود توانمندی نیروی انسانی (آموزش، بهداشت) و ایجاد زیرساخت های اجتماعی و اقتصادی می تواند اثرات تعیین کننده ای بر الگوی توزیع درآمد داشته باشد.

سیاستهای مالیاتی (به عنوان یکی از سیاستهای مالی دولت) در اقتصاد، کارکردهای متفاوتی دارد: ۱- منبع درآمد دولت ۲- سیاستی جهت تصحیح خطای بازار است ۳- ابزاری در جهت بهبود توزیع درآمد است.

سیاستهای پولی و مالی میتوانند به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر نابرابری درآمد تاثیر بگذارند. هدف مقامات پولی، ایجاد ثبات در اقتصاد از طریق هدفگذاری قیمت و بیکاری است. برای دستیابی به اهدافش، تغییر در سیاستهای پولی می تواند برخی از پیامدها را برای سیاست مالی و در نتیجه نابرابری درآمد داشته باشد.

دولت می تواند با کاهش هزینه های جاری از طریق چابک سازی و انضباط مالی بیشتر و افزایش هزینه های عمرانی هدفمند در زمینه فراهم نمودن بسترهای ساختاری افزایش تولید و اشتغال و زیرساخت های بهداشتی و آموزشی، توزیع درآمد در کشور را بهبود بخشد. همچنین تقویت سیستم مالیاتی از طریق ایجاد بانک شفاف اطلاعاتی برای شناسایی مودیان، شناسایی فعالیت های اقتصاد زیزمینی و قاچاق و اعمال مالیات بالاتر برای کالاهای لوکس و هزینه کرد درآمد های حاصل از آن ها در امور اجتماعی می تواند به نفع گروه های کم درآمد جامعه باشد.

اقتصادی که بر فروش منابع نفتی متکی است، مانند اقتصاد ایران، به علت محدودیت این منابع و سایر عوامل نمی تواند اقتصادی پویا و کامل داشته باشد. اقتصاد سالم اقتصادی است که بیشتر بر پایه مالیات بنا شده و در آن سعی شود که هزینه های جاری و عمرانی دولت از طریق وصول مالیات تامین شود.

این باور عمومی نسبت به پولی که به عنوان مالیات پرداخت می کنند، به وجود آید که این پول ها در نهایت، از راه های گوناگون از جمله، ثبات، امنیت و رفاه اجتماعی، احداث مراکز درمانی و کارهای عمرانی و زیر بنایی، به نوعی به خود مردم برگشته و از مزایای آن برخوردار خواهند شد، در این صورت، مردم با رغبت بیشتر و به تمایل خویش نسبت به پرداخت مالیات خود اقدام می کنند تا شاهد اقتصادی سالم و پویا در کشور باشند.

- فلاحتی، علی؛ الماسی، مجتبی؛ آقایی، فاطمه. تأثیر سیاست های مالی بر توزیع درآمد و رشد اقتصادی طی سال های ۱۳۸۴-۱۳۵۲. دوفصلنامه علمی - پژوهشی جستارهای اقتصادی.
- عینی دلجانی، احمد؛ زنگنه، ایمان. بررسی کارایی سیاست مالی در ایران. ششمین کنفرانس ملی مدیریت، اقتصاد و حسابداری.
- مهرآرا، محسن؛ سید قاسمی، میرسجاد و بهزادی صوفیانی، محسن (۱۳۹۵)، اثرهای نااطمینانیهای تورم و مخارج دولت و تعامل آنها بر رشد بخشهای اقتصادی ایران، فصلنامه اقتصاد مالی و توسعه.
- Albert, J. F, Peñalver, A and PerezBernabeu, A (2020). The effects of monetary policy on income and wealth inequality in the U.S. Exploring different channels. Structural Change and Economic Dynamic
- Viegas, M and Ribeiro, A. P (2013). Welfare-improving government behavior and inequality in a heterogeneous agent's model. Journal of Macroeconomics.

با تشکر از توجه شما

